

خیلواکی

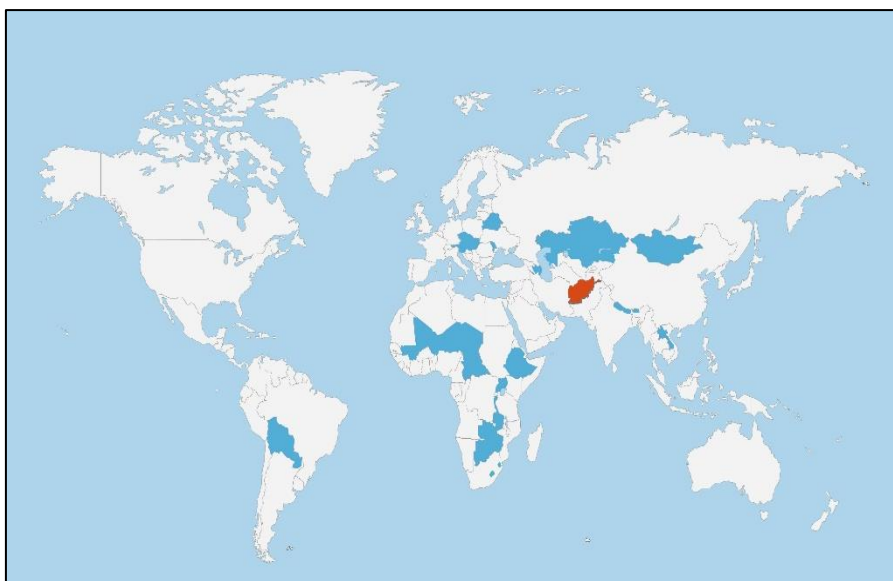
استقلال

۱۵ جنوری، ۲۰۲۶

داکتر ضیاء نظام

حقوق کشورهای محاط در خشکه در حقوق بین الملل

قسمت بیست و یکم

۲ - مصالحه بین کشورهای صنعتی و رو به انکشاف در مورد رژیم استفاده از منابع بستر و زیر بستر اعماق ابحار:

ممالک پیشرفته غربی مانند ایالات متحده آمریکا، جرمنی، انگلستان و دیگران، کنوانسیون ۱۹۸۲م حقوق بحر را تصویب نمودند. بدین ترتیب در بسیاری از کشورهای صنعتی قوانینی را وضع کردند که به شهروندان شان اجازه استفاده از معادن بستر ابحار را می داد. لذا برای مصالحه ضرورت مبرم احساس می شد تا این کشورها خود را به کنوانسیون حقوق بحر متعهد بدانند و سر منشی سازمان ملل متحد تلاش ورزید تا بالاخره به تدوین موافقتنامه ۱۹۹۴م منجر شد و با انفاذ آن بخش ۱۱ کنوانسیون حقوق بحر مربوط به اعماق ابحار تا اندازه زیاد تعدیل گردید تا طرف پذیرش و قبول ممالک پیشرفته قرار گیرد و بالاخره موافقتنامه به تاریخ ۲۸ جولای ۱۹۹۴م تصویب و به تاریخ ۲۸ جولای ۱۹۹۸م مرعی الاجراء و نافذ گردید که به نام «موافقتنامه مربوط

به اجرای بخش یازدهم کنوانسیون حقوق بحر» یاد می گردد.

اعتراض مهم ممالک غربی پیرامون بخش دوازدهم کنوانسیون ۱۹۸۲م این بود که می گفتند: مقررات آن با اصول بازار آزاد موافق و سازگار نبوده و بیشتر از سیستم اقتصاد رهبری شده نظام کمونیستی الهام گرفته است، اجباری ساختن انتقال تکنالوژی استفاده از منابع اعماق ابحار هم طرف قبول این کشورها نبوده، به اضافه آن کاهش تقاضای استفاده از منابع معدنی ابحار و از بین رفتن بلاک کمونیستی نیز زمینه را برای انعقاد موافقتنامه ۱۹۹۴م مهیا ساخت. لهذا در موارد مهم از جمله محدودیت های تولیدات بستر اعماق ابحار و انتقال تکنالوژی تعدیلاتی را در کنوانسیون به عمل آورد و همچنان پاره از تغییرات در ارگان های مربوط به اداره ابحار آورده شد.^۱

قبل از بررسی ارکان مقام بین المللی بستر ابحار، موافقتنامه اجرایی ۱۹۹۴م نیویارک مختصراً مطالعه می گردد.

د - موافقتنامه اجرایی ۱۹۹۴م:

طوری که قبلاً اشاره شد، بعد از تصویب کنوانسیون ۱۹۸۲م حقوق بحر، از طرف کشورهای غربی مخالفت های زیادی با طرز تطبیق بخش یازدهم کنوانسیون ابراز گردید که این مخالفت ها عمدتاً مسایل ذیل را در بر می گرفت:

- ۱- صدور مجوز استفاده از اعماق ابحار (منطقه)،
- ۲- طرز تصمیم گیری در شورای مقام بین المللی منطقه،
- ۳- قوانین مربوط به قراردادهای،
- ۴- انتقال اجباری تکنالوژی به کشورهای رو به انکشاف.

بنابر همین علل، میثاق حقوق بحر برای مدت طولانی نافذ شمرده نشده بود، لذا از سال ۱۹۹۰م به بعد یک سلسله مشوره ها و مذاکرات غیر رسمی بین ممالک ذیعلاقه شروع شد، بالاخره به تاریخ ۱۶ نوامبر ۱۹۹۴م موافقتنامه توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید که به نام موافقتنامه نیویارک یاد می شود. نکات مهم این موافقتنامه عبارت اند از:

- ۱- بخش یازدهم میثاق حقوق بحر باید مطابق موافقتنامه اجراء گردد (ماده ۱)،
- ۲- موافقتنامه و بخش یازدهم کنوانسیون حقوق بحر سند واحد جهت تفسیر و اجراء محسوب می گردد (ماده ۲)،
- ۳- هرگاه تناقض بین موافقتنامه و بخش یازدهم کنوانسیون حقوق بحر بروز کند، به مقررات موافقتنامه رجحان یا ترجیح داده می شود،
- ۴- اعلام رضایت به قبولی کنوانسیون خود به خود به منزله رضایت به موافقتنامه می باشد،

۵- بودجه مقام بین المللی منطقه موقتاً از بودجه سازمان ملل متحد تأمین می شود.

لذا موافقتنامه نیویارک تقریباً سیاست تولید و استخراج در منطقه را تغییر داده و قسمت زیاد ماده ۱۵۱ کنوانسیون را که اختصاص به این موضوع داشت، کاملاً منسوخ ساخت.

بر وفق ماده ۶ موافقتنامه، مقررات حاکم بر سیاست تولید مقام بین المللی اعماق بحر ذیلاً خلاصه می گردد:

- ۱- انکشاف منابع منطقه در مطابقت به پرنسپ های تجارتی (بازار آزاد)،

- باوجود این تغییرات به نفع کشورهای بزرگ صنعتی، باز هم ایالات متحده امریکا از تصویب آن اباء ورزید. ^۱

- ۲- تنفیذ مقررات عمومی تعرفه و تجارت (گات Gatt)،
۳- عدم تخصیص کمک ها به فعالیت های که به منطقه صورت می گیرد،
۴- عدم تبعیض در مورد مواد معدنی که از منطقه استخراج می گردد و مواد استخراجی از سایر منابع و با شرکت های که واجد شرایط اند باید قرارداد شود.

باوجود اینکه موافقتنامه در ظاهر به اجراء و تطبیق بخش ۱۱ کنوانسیون حقوق بحر مربوط می گردد، اما در حقیقت اکثراً مقررات معدن کاری بستر ابحار را تغییر می دهد و به طور کلی فعالیت ها و تصامیم مقام بین المللی اعماق بحر به نفع کشورهای صنعتی و بازار آزاد افزایش یافته، و به این صورت مقرراتی که این ممالک با آن مخالفت می کردند، مورد تطبیق قرار نمی گیرد.

با وجود حفظ اصول کلی ساختاری، بخش ۱۱ کنوانسیون حقوق بحر باز هم نحوه اجرای این اصول تغییر زیاد نمود. ارگان های اصلی مقام مانند:

- ۱- مجمع، ۲- شورا، ۳- شرکت یا کارگزار و ۴- دارالانشاء مثلی سابق باقی ماندند، اما طرز فعالیت شان تغییر یافت. همچنان کمیته مالی بعداً از طریق موافقتنامه نیویارک ایجاد گردید، که ذیلاً مطالعه می شود:

۳- مقام بین المللی بستر اعماق ابحار،

سازمان متذکره در این کتاب به نام «مقام» یاد شده، که اصطلاح انگلیسی آن INTERNATIONAL SEABED AUTHORITY و مخفف آن ISA است. مقام یک موسسه بین الحکومتی بوده، بر اساس کنوانسیون حقوق بحر و موافقتنامه نیویارک ایجاد شده است، و در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۴م اولین اجلاس آن در مقر آن سازمان واقع در کینگستون پایتخت جامائیکا دایر شد. در سازمان متذکره تمام کشورهای شامل در کنوانسیون حقوق بحر عضویت دارند.

«مقام» بستر اعماق ابحار تمام فعالیت ممالک را در منطقه سازمان دهی و کنترل نموده، هدایت لازم صادر می نماید. وظیفه عمده آن در ارتباط به کشورهای محاط در خشکه، مدیریت منابع منطقه و توزیع منافع به دست آمده به ممالک عضو می باشد. مقام تا ۲۵ اپریل ۲۰۱۸م دارای ۱۶۸ عضو بود.

ارکان اصلی مقام:

مقام حایز ارکان مهم است که عبارت اند از: یک مجمع، یک شورا، کمیته مالی و یک دارالانشاء یا سکرتریت بوده و در آن شرکت یا کارگزار یک نهاد مستقل می باشد.

۱ - مجمع:

عالیترین رکن مقام مجمع است که متشکل از کلیه اعضای مقام می باشد. مجمع می تواند هر مسأله یا موضوع را که مربوط به اختیارات یا صلاحیت های سایر ارگان های مقام باشد، مورد بررسی و مباحثه قرار دهد، سایر ارگان ها در برابر مجمع مسئول و پاسخگو می باشند. مجمع سالانه یک مرتبه اجلاس دارد که در شهر کینگستون دایر می شود و تصامیم بر موضوعات مربوط به طرز العمل به اکثریت آرای اعضای حاضر جلسه، و موضوعات مهم با کسب دو بر سه ۲/۳ آرای اعضای حاضر اتخاذ می گردد. علاوه بر بخش یازدهم کنوانسیون از مجمع خواسته شده است: «به مسایل عمومی مربوط به عملکردهای منطقه، که به خصوص برای کشورهای در حال رشد پیش می آید توجه نشان دهد. افزون بر آن مسایل کشورها در ارتباط با عملکردهای منطقه به سبب موقعیت جغرافیایی شان خصوصاً در مورد ممالک محاط در خشکه را مورد توجه قرار دهد.»

۲ - شورا:

شورا عبارت از رکن مهم و اجرایی مقام بوده، متشکل از ۳۶ عضو می باشد. اولین مرتبه اعضای شورا در دومین اجلاس مجمع در ماه مارچ ۱۹۹۶م انتخاب شدند. اعضای شورا از طریق مجمع با در نظر داشت توزیع منصفانه جغرافیایی برای یک دوره ۴ ساله انتخاب می شوند.

در ماده ۱۶۱ پراگراف ۲ بند الف کنوانسیون آمده است: «مجمع باید با در نظر داشت تناسب تعداد اعضای مربوط به کشورهای محاط در خشکه و ممالک دارای وضعیت جغرافیایی نامساعد شامل مجمع در شورا را انتخاب نماید. بر وفق ماده ۱۶۱ فقره ۱، اعضای شورا با ترکیب ذیل برای یک دوره ۴ ساله انتخاب می گردند:

- ۱- چهار کشور از واردکنندگان و مصرف کنندگان معدنی منطقه (گروپ A)،
- ۲- چهار کشور از صادرکنندگان مواد معدنی و منابع استخراج شده از منطقه (گروپ B)،
- ۳- چهار کشور از سرمایه گذاران بزرگ در منطقه (گروپ C)،
- ۴- شش کشور در حال رشد از نمایندگان منافع خاص که در این جمله ممالک (گروپ D)، محاط در خشکه و کشورهای دارای وضعیت جغرافیایی نامساعد شامل می باشند.
- ۵- هژده کشور یعنی نصف اعضای شورا به اساس تقسیمات منصفانه جغرافیایی. البته مناطق جغرافیایی عبارت اند از: افریقا، امریکای لاتین، آسیا، اروپای شرقی، اروپای غربی و سایر کشورها.

فعلاً ۴ کشور:

گروپ A: عبارت اند از چین، ایتالیا، جاپان و روسیه،

گروپ B: اندونیزیا، چیلی، کانادا، افریقای جنوبی،

گروپ C: فرانسه، جرمنی، هند، جمهوری کوریا،

گروپ D: برازیل، بنگله دیش، لیسوتو، فیجی، جامیکا، یوگندا،

گروپ E: که نصف اعضا مربوط آن است عبارت اند از: الجزایر، ارجنتاین، استرالیا، کامرون، ساحل عاج، جمهوری چک، گانا، مکسیکو، مراکش، موزمبیق، ناروی، نایجیریا، پاناما، پولند، سنگاپور، اسپانیا، تونگا، ترینیدادو توباگو و انگلستان.

طوری که دیده می شود در حال حاضر فقط ۳ کشور محاط در خشکه در شورا به شمول لیسوتو، یوگندا و جمهوری چک عضویت دارند، که تعداد شان بسیار کمتر از تناسب تعداد این ممالک در مجمع می باشد.

تصامیم شورا باید بر اساس اجماع یا Consensus باشد، در صورت عدم حصول اجماع، تصمیم با اکثریت دو بر سه ۲/۳ اعضای حاضر جلسه اتخاذ می گردد. به اضافه آن تصمیم مجمع یا شورا که به ارتباط مسایل مادی و بودجوی باید بر وفق سفارش کمیته مالی باشد، که بعداً ایجاد گردیده است و تصامیم کمیته به اجماع اخذ می گردد.

شورا جهت هماهنگی میان موافقتنامه ۱۹۹۴م و سیاست های مجمع تدابیر لازم را اتخاذ می نماید. کمیسیون های پلان گزاری اقتصادی، حقوقی و فنی از ارگان وابسته به شورا می باشند. علاوه شورا صلاحیت کنترل و نظارت بر تمام فعالیت ها جهت اکتشاف و استفاده از منابع منطقه را دارا می باشد.

انتخاب منشی عمومی مقام به اساس پیشنهاد شورا توسط مجمع عمومی صورت می گیرد، همچنان مجمع بودجه را به اساس توصیه های شورا تصویب می کند.

۳ - کمیته مالی:

این کمیته متشکل از ۱۵ عضو است که به پیشنهاد شورا توسط مجمع برای مدت ۵ سال به اساس توزیع عادلانه جغرافیایی و شایستگی انتخاب می گردند. این کمیته مدیریت منابع مالی مقام و عملیات مالی را بر وفق بخش ۱۱ کنوانسیون و موافقتنامه ۱۹۹۴ م نیویارک اجراء می نماید. جلسات آن همزمان با جلسات سالانه مجمع دایر شده و از وضع مالی و بودجه به مجمع گزارش می دهد.

۴ - دارالانشاء/سکرتريت:

دارالانشاء/سکرتريت سازمان متشکل از منشی عمومی و کارمندان این نهاد بوده، موظف به اجرای وظایفی که از طرف مجمع و شورا به آن سپرده شده می باشد. دارالانشاء موظف اجرای سیاست ها و ارتباطات خارجی مقام می باشد، منشی عمومی عالیترین مقام اداری این سازمان بوده و حق شرکت را در کلیه جلسات تمام ارگان های مقام دارد، و در حال حاضر آقای مایکل لوج^۲ از انگلستان سر منشی الی سال ۲۰۲۱ م مقام بین المللی بستر ابحار می باشد. نامبرده در سال ۲۰۱۷ م بعد از انتخاب توسط مجمع کارش را آغاز نمود.

۵- شرکت یا کارزار:

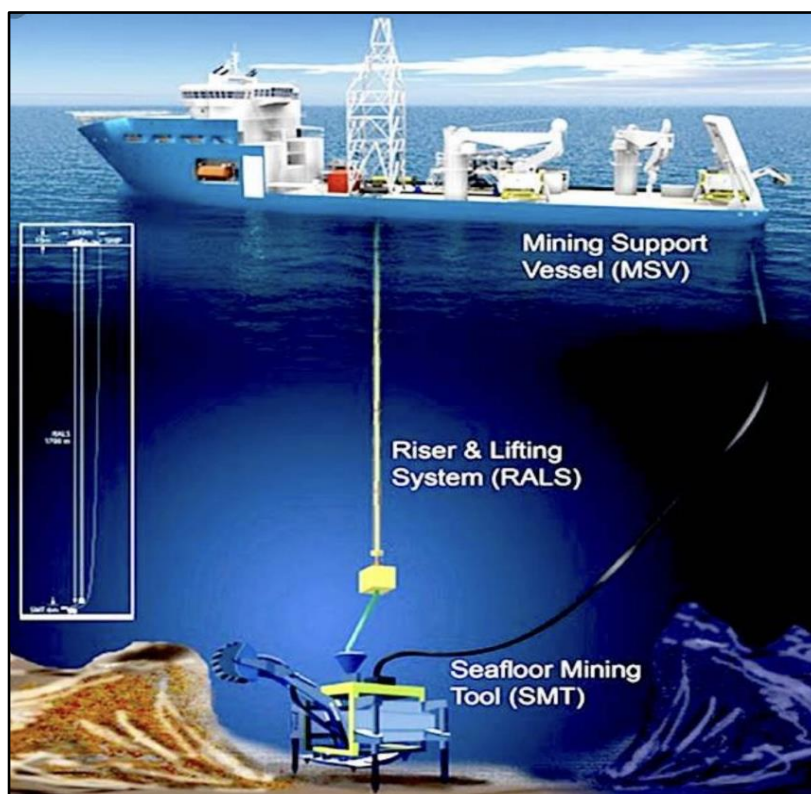
شرکت رُکن مستقل در مقام بین المللی بستر ابحار می باشد که موظف به انجام فعالیت ها جهت استخراج و تولید معادن منطقه به صورت مستقیم یا از طریق سرمایه گذاری های مشترک با شرکت های دولتی یا خصوصی^۳ طراحی شده است. آنچه برای شرکت در این مشارکت اهمیت دارد، انتقال تکنالوژی و تأمین سرمایه می باشد. مقررات در این زمینه زیادتز بر اساس نظام سرمایه داری تنظیم گردید که طبق آن منابع توسط شرکت و شرکای تجاری مورد استفاده قرار می گیرد، و در این مرحله زیادتز شامل جستجوی عمومی برای منابع بستر ابحار می باشد. اما استفاده و تولیدات مستلزم اخذ اجازه خاص مقام بین المللی بستر ابحار است که حقوق انحصاری را ایجاد می نماید. متقاضیان واجد شرایط باید متعلق به کشورهای عضو کنوانسیون باشند، آن ها متعهد بوده و کنترل مقام بین المللی را بر فعالیت های شان باید بپذیرند. امور مالی شرکت یا کارزار از مقام بین المللی مجزا بوده و دولت های عضو باید مناصفه مبلغی را که جهت فعالیت شرکت توسط کمیسیون مالی برآورد می شود، به صورت قرضه های دراز مدت بدون ربح یا بهره بپردازند و مناصفه دیگر را شرکت از بازارهای پولی یا بانک های انکشافی قرضه بگیرند. به مقصد تبدیل نمودن شرکت به یک موسسه خودکفا، باید تمام عواید آن الی مدت ۱۰ سال اول از زمان شروع تولید تجاری به ذخایر مالی آن انتقال می یابد.

کلوخه ها یا گلوله های پلی متالیک یا چند فلزی NODULES POLLYMETALIQUE که در اعماق ابحار به مقدار زیاد وجود دارد، دارای فلزات کوبالت، آهن، مگنزیوم، پلاتین، نیکل،

از کشور انگلستان به تاریخ ۲۱ جولای ۲۰۱۶ م در بیست و دومین اجلاس مقام برای ۴ سال انتخاب شد و M. MICHEAL W. LODGE^۲ - کار خویش را از اول جنوری ۲۰۱۷ م آغاز کرد.

ENTREPRISE. - به انگلیسی^۳

معمولاً دو یا چند شرکت جهت فعالیت های اقتصادی با یکدیگر همکاری می نمایند و اکثر سود و زیان را JOINT VENTURE. - به انگلیسی^۴ بین خود تقسیم می کنند.

، طلا، نقره، مس و خاک کمیاب و با ارزش می باشند و تراکم این فلزات اکثراً بیشتر از معادن سطح زمین اند.^۵

در حال حاضر به یک قسمت ساحه بستر اعماق ابحار اجازه استخراج داده شده است، و تا سال ۲۰۱۸م تعداد قراردادهای جهت اکتشاف EXPLORATION بستر ابحار به ۲۹ می رسد که ۲۲ کشور در آن دخیل اند، که البته قراردادهای کنندگان تعهد سپرده اند که به محیط زیست منطقه آسیب وارد نشود. دورنمای استخراج و تولید از معادن بستر اعماق ابحار بسیار اطمینان بخش است، زیرا معادن سطح زمین در حال کاهش بوده، حتی بعضی معادن طی چند دهه دیگر در حال از بین رفتن است، و اما سطح بستر ابحار سرشار از بعضی فلزات می باشد.^۶ افزایش تقاضا هم برای حصول این فلزات روز تا روز در تزايد است و امیدواری رو به رشدی به وجود آمده که ممکن است جهان در آینده نچندان دور با کمبود و فقدان بعضی از فلزات مواجه شود که آن ها را می توان از اعماق ابحار به دست آورد.^۷

در ابتداء یعنی بعد از انفاذ کنوانسیون در سال ۱۹۹۶م قراردادهای اکتشافی که در فوق تذکر داده شد، با دولت ها عقد گردیده است، مگر بعد از سال ۲۰۱۱م اکثریت قراردادهای عقد شده با شرکت های خصوصی بوده که این خود نشان دهنده اهمیت اقتصادی منطقه می باشد.

۵- کلوخ ها یا گلوله های «پلی متالیک» عمدتاً از ۱۰ تا ۱۵ سانتی متر قطر دارند، اما بعضاً بسیار کوچکتر یا بزرگتر که ۲۰ سانتی متر قطر دارند.^۵
۶- کمیسیون اتحادیه اروپا بر آورد نموده که تقاضا برای مس تا سال ۲۰۵۰م یکی از فلزاتی که در بستر ابحار به وفرت یافت می شود، تا ۳۴۱ فیصد افزایش خواهد یافت.

منشی عمومی مقام بین المللی بستر ابحار در کلوب تجارتی هامبورگ، ۲۵ سپتامبر ۲۰۱۸م، MICHAEL LODGE- بیانیه^۷